

ЖУРНАЛІСТЫКА Ў СУЧАСНЫМ ГРАМАДСТВЕ: ІДЭАЛАГІЧЫЯ ЗАДАЧЫ

Н. А. Зубчонак

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,
бул. Кальварыйская, 9, 220004, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
Zubchon@bsu.by*

У артыкуле абгрунтоўваецца думка аб ідэалагічным змесце журналісцкай дзейнасці, ролі журналістыкі ў фарміраванні дзяржаўнай ідэалогіі, а таксама развіцці актуальнага напрамку ў сучаснай журналісцкай навуцы.

Ключавыя словы: журналістыка; навука; грамадства; сацыяльны інстытут; палітычны працэс; незалежнасць; суверэнітэт; дзяржаўная ідэалогія; каштоўнасці; кансалідацыя.

JOURNALISM IN MODERN SOCIETY: IDEOLOGICAL TASKS

N. A. Zubchonak

*Belarusian State University,
9, Kalvariyskaya Str., 220004, Minsk, Republic of Belarus
Corresponding author: N. A. Zubchonak (Zubchon@bsu.by)*

The article substantiates the idea of the ideological content of journalistic activity, the role of journalism in the formation of state ideology, as well as the development of a current trend in modern journalistic science.

Key words: journalism; science; society; social institution; political process; independence; sovereignty; state ideology; values; consolidation.

Роля журналістыкі ў грамадстве значна ўзрасла ў новым тысячагоддзі дзякуючы інтэнсіўнаму развіццю тэхналогій, кардынальным зменам палітычнай і сацыяльнай структуры свету і многім іншым фактарам. Дадзеная дзейнасць перастала быць проста дзейнасцю па зборы і распаўсюджванні інфармацыі. Сёння журналістыка – гэта шматгранная палітычная, эканамічная, грамадская і культурная з’ява. У навуковым вымярэнні – гэта сістэма спецыяльных тэарэтычных і прыкладных

ведаў. За апошнія некалькі дзесяцігоддзяў значна павялічылася роля журналістыкі менавіта не толькі як сацыяльнага інстытута, але і як навукі. Гэта выклікана ўзросшай увагай грамадства да шэрагу праблем сацыяльнай, палітычнай, эканамічнай сферы. У рэчышчы даследаванняў розных грамадскіх навук сёння інфармацыйныя працэсы прадстаўлены вельмі актыўна. Адзін з такіх напрамкаў – ідэалагічны.

Роля гэтай сферы асабліва ўзрастае ў апошні час, калі грамадства перажывае новы этап свайго сацыяльнага і палітычнага развіцця. Канстытуцыйныя пытанні дзяржаўнай незалежнасці і суверэнітэту, сацыяльных гарантый і асабістых правоў для кожнага беларуса перасталі быць нечым звычайным, а перайшлі ў катэгорыю надзённых. Гістарычны вопыт паказвае, што для кансалідацыі грамадства заўсёды патрэбна моцная ідэя, сістэма каштоўнасцей, якая б аб'ядноўвала людзей і дапамагала бачыць перспектыву далейшага развіцця. У 2020 г. беларускае грамадства вытрымала выпрабаванні, таму што мела моцны ідэйны падмурак, у аснове якога няпросты шлях гістарычнага развіцця і барацьбы за незалежнасць.

Да вызначэння паняцця ідэалогіі сёння ў навуцы назіраецца нямаля падыходаў, часам даволі супярэчлівых. Некаторыя аўтары ўвогуле адмаўляюць магчымасць самастойнага існавання такой катэгорыі. Безумоўна, праблема гэта вельмі складаная. Тым не менш яе рашэнне запатрабавана часам. Толькі агульная ідэя здольна аб'яднаць грамадства на пераломе гісторыі. Прафесар У. А. Мельнік прапанаваў наступную дэфініцыю, у аснове якой менавіта кансалідуемая ідэя: «Ідэалогія – гэта адносна сістэматызаваная сукупнасць ідэй, каштоўнасцей і ўяўленняў, якія абумоўлены інтарэсамі і памкненнямі пэўных сацыяльных груп і супольнасцей, выступаюць па форме ці па сутнасці як выражэнне інтарэсаў і патрэбнасцей усяго грамадства і выконваюць галоўным чынам пазнавальную і мабілізацыйную функцыю» [1, с. 20].

Такім чынам, распрацоўка ідэалогіі беларускай дзяржавы – гэта актуальны, вельмі складаны і перспектывны напрамак. У айчынай грамадскай навуцы ён распрацоўваецца на працягу ўсёй гісторыі суверэннай Беларусі. За апошнія дзесяцігоддзі падрыхтаваны фундаментальныя навуковыя працы: Я. М. Бабосаў «Асновы ідэалогіі сучаснага грамадства» (2007); У. А. Мельнік «Дзяржаўная ідэалогія Рэспублікі Беларусь. Канцэптуальныя асновы» (2007); «Асновы ідэалогіі беларускай дзяржавы». Вучэбны дап. пад рэд. Р. А. Васілевіча (2004); А. Г. Слука «Нацыянальная ідэя» (2008), «Ідэалогія беларускай

дзяржаўнасці: метадалогія фарміравання» (2007), «Ідэалагічныя працэсы ў Беларусі» (2010) і мн. інш. Работа ў гэтым напрамку актыўна працягваецца і можа быць рэалізавана намаганнямі прадстаўнікоў розных галін навукі.

Тут нельга не адзначыць, што ў працэсе даследавання асобных аспектаў пазначанай вышэй праблемы ўвага аўтараў скіравана менавіта ў інфармацыйную плоскасць. Гэта абумоўлена агульнавядомай сацыяльнай заканамернасцю: актыўнае развіццё палітычных працэсаў садзейнічае ўзрастанню ролі журналістыкі, паколькі СМІ для грамадства становяцца пэўным арыенцірам. Акрамя таго, палітычныя працэсы аб'ектыўна заўсёды патрабуюць свайго інфармацыйнага забеспячэння. Такім чынам, ідэалагічная функцыя журналістыкі была і застаецца адной з самых значных. Акадэмік Я. М. Бабосаў, даследуючы ролю СМІ ў ідэалагічным уздзеянні на грамадства, духоўны свет асобнага чалавека, сярод шэрагу канкрэтных аргументаў на карысць журналістыкі ў гэтым працэсе выказаў наступнае, на наш погляд, вельмі важнае меркаванне: «... інфармуючы розныя сацыяльныя слаі насельніцтва, СМІ з'яўляюцца магутным фактарам светапогляднага, палітычнага і ідэалагічнага ўплыву на духоўны свет, каштоўнасны арыентацыі і спосабы паводзін асобы ці групы. Праўда, прафесійныя дзеячы СМІ часцей за ўсё адмаўляюць ідэалагічную накіраванасць медыяпаведамленняў, сцвярджаюць, што такія паведамленні лустраны адбітак фактаў, аднак за падобнага кшталту “аб'ектыўнымі” прэтэнзіямі часцей за ўсё схаваны пэўны ідэалагічны падтэкст» [2, с. 315].

У рэчышчы апошніх падзей мы можам назіраць, што ідэалагічная аснова ў дзейнасці сродкаў масавай інфармацыі розных сацыяльных груп і палітычных напрамкаў выражана даволі ярка і дакладна. Гэта акалічнасць сведчыць, што катэгорыі журналістыкі і ідэалогіі не толькі функцыянуюць у палітычнай ці прафесійнай сферах, але і адлюстроўваюць развіццё грунтоўнага навуковага напрамку. Аспектаў даследавання тут сапраўды шмат: уздзеянне журналістыкі на ідэалогію, выяўленне яе ўзаемазвязей і ўзаемадзеяння з дзяржавай, вывучэнне месца і ролі журналістыкі ў фарміраванні дзяржаўнай ідэалогіі і яе рэалізацыі ў грамадстве і інш.

У 2011 г. на базе факультэта журналістыкі Інстытута журналістыкі БДУ адбыўся навукова-практычны семінар «Ідэалогія беларускай дзяжавы ў працэсе фарміравання асобы спецыяліста», на якім кіраўнікі вядучых СМІ, журналісты-практыкі сумесна з навуковай супольнасцю

факультэта абмеркавалі такія актуальныя пытанні, як ідэалагічныя асновы інфармацыйнай палітыкі ў Рэспубліцы Беларусь; кадравая работа як аснова паспяховай дзейнасці СМІ; ідэалогія сучаснага развіцця Рэспублікі Беларусь; роля ідэалагічнага фактару ў выхаванні сучаснай моладзі; дзяржаўная ідэалогія і прафесійная падрыхтоўка журналістаў і інш. Дадзенае мерапрыемства, як і многія іншыя, толькі пацвярджаюць важнасць ідэалагічнага складніка ў журналісцкай прафесіі і навучы.

Беларускі народ перажыў складаны перыяд функцыянавання партыйна-савецкай ідэалогіі, працэсу дэідэалагізацыі грамадства на мяжы стагоддзяў. Сёння на фоне празмернай колькасці інфармацыі людзі займаюцца пошукам сэнсаў, мэтавых арыенціраў, шляхоў выхаду з крызісу. У вялікай колькасці супярэчлівай інфармацыі складана знайсці адказы на важныя жыццёвыя і палітычныя пытанні. У дадзеным выпадку роля СМІ заключаецца не толькі ў адлюстраванні фактаў рэальнага жыцця, але і ў кансалідацыі грамадства, рэгуляванні ўзаемадзеяння інтарэсаў насельніцтва і дзяржаўных структур, інфармацыйным суправаджэнні напрамкаў палітычнага, сацыяльна-эканамічнага і культурнага развіцця суверэннай Беларусі.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Мельник В. А.* Государственная идеология Республики Беларусь: концептуальные основы / науч. ред. П. Г. Никитенко. 4-е изд., испр. и доп. Минск: Тесей, 2007. 280 с.
2. *Бабосов Е. М.* Основы идеологии современного государства. 3-е изд., перераб. и доп. Минск: Амалфея, 2007. 480 с.